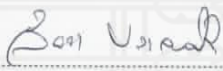

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การจัดการในกระบวนการผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลหนองตาว
อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์
ชื่อและนามสกุล นางวัชรินทร์ นิลรัตน์
แขนงวิชา การจัดการการเกษตร
สาขาวิชา เกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์ ดร. สัจจา บรรจงศิริ
2. รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(อาจารย์สมมาตร จงวนิช)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สัจจา บรรจงศิริ)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. ศีววรรณ ศรีพล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ การจัดการในกระบวนการผลิตข้าวของเกษตรกรตำบลหนองตา

อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์

ผู้วิจัย นางวัชรินทร์ นิลารัตน์ รหัสนักศึกษา 2539001590

ปริญญา เกษตรศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากรเกษตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์ ดร. สัจจา บรรจงศิริ (2) รองศาสตราจารย์บำเพ็ญ เขียวหวาน

ปีการศึกษา 2555

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพทั่วไปของเกษตรกรที่ผลิตข้าว 2) การจัดการในกระบวนการผลิตข้าวของเกษตรกร 3) ปัญหา อุปสรรค และแนวทางการพัฒนาการจัดการในกระบวนการผลิตข้าวของเกษตรกร

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษาคือเกษตรกรผู้ปลูกข้าวในตำบลหนองตา อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ในระหว่างปีการผลิต 2554-2555 จำนวน 1,831 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 52 ครัวเรือน เลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ หมู่บ้านละ 4 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การจัดกลุ่ม การวิเคราะห์องค์ประกอบ

ผลการวิจัย พบว่า 1) เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุเฉลี่ย 45 ปี จบการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นส่วนใหญ่ มีจำนวนแรงงานเฉลี่ย 2 คน พื้นที่ถือครองของตนเองเฉลี่ย 37.8 ไร่ สภาพพื้นที่นาเป็นนาลุ่ม ชนิดดินเป็นดินเหนียวปนดินทราย ทำนาโดยอาศัยน้ำชลประทาน เกษตรกรส่วนใหญ่เผาตอซัง จำนวนครั้งในการทำนา 2 ครั้งต่อปี ผลผลิตข้าวเฉลี่ย 656.8 กิโลกรัมต่อไร่ (ความชื้น 24-28%) ใช้เงินทุนของตนเองและกู้ยืม เครื่องจักรในครอบครองคือ รถไถ 2 ล้อเดินตาม 2) กระบวนการผลิตเกษตรกรนิยมปลูกข้าวพันธุ์ปทุมธานี 80 (กข 31) อัตราพันธุ์ 30 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกข้าวโดยวิธีหว่านน้ำตาม โดยใช้เมล็ดพันธุ์ของตนเอง และใส่ปุ๋ย 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 โดยใช้ปุ๋ยสูตร 16-20-0 (นาดินเหนียว) หรือปุ๋ยสูตร 16-8-8 (นาดินทราย) ร่วมกับปุ๋ยสูตร 46-0-0 หลังหว่าน 25-30 วัน อัตรา 25-30 กิโลกรัมต่อไร่ ครั้งที่ 2 ใช้ปุ๋ยสูตร 46-0-0 ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ อัตรา 25-30 กิโลกรัมต่อไร่ อายุข้าว 50-60 วัน 3) ปัญหาการจัดการในกระบวนการผลิตข้าวของเกษตรกรที่พบปัญหาระดับมากและมากที่สุด คือปัญหาด้านปัจจัยการผลิต ปัญหาด้านการส่งเสริมจากเจ้าหน้าที่รัฐไม่ครอบคลุมและทั่วถึง ปัญหาก्षธรรมชาติ และปัญหาด้านการตลาด แนวทางพัฒนาของเกษตรกรได้แก่ ใส่ปุ๋ยคอกไถกลบตอฟาง และปุ๋ยพืชสด ใช้สารสกัดจากสะเดาหรือน้ำส้มควันไม้ สำหรับข้อเสนอแนะ การจัดการความอุดมสมบูรณ์ของดิน ใช้เมล็ดพันธุ์คุณภาพ และส่งเสริมการเรียนรู้เรื่องการผลิตข้าว เช่น การใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมี การทำบัญชีพื้นฐานและการตลาด

คำสำคัญ การจัดการการผลิตข้าว จังหวัดนครสวรรค์

Thesis title: Rice Production Management by Farmers in Nong Ta Ngu
Sub-District, Banphot Phisai District, Nakhon Sawan Province
Researcher: Mrs. Watcharin Nilarat; **ID:** 2539001590;
Degree: Master of Agriculture (Agricultural Resources Management);
Thesis advisors: (1) Dr. Sujja Bunjongsiri, Associate Professor; (2) Bumpen Kaeowan,
Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

The objectives of this research were to study 1) the general conditions of farmers growing rice, 2) rice production management process; and 3) problems and obstacles with the rice production management process and ways to improve it.

The study population was the farmers growing rice in Nong Ta Ngu Sub-district, Banpot Pisai District, Nakhon Sawan Province in the 2011-2012 harvest year, comprising a total of 1,831 households. Of these, a sample of 52 households was selected through random accidental sampling of 4 households per village. An interview form was used for collecting data. Quantitative data were analyzed using percentage and mean, and qualitative data were analyzed using typological component analysis.

The results showed that 1) Most interviewed farmers were female, average age of 45 years, educated in primary school level, with an average farm workforce of 2 persons, and holding an average of 6.048 hectares of land. Most of the farmland was lowland paddy fields with sandy clay soil, and was irrigated. Most farmers burned the fields after harvesting and planted 2 crops of rice a year. The average yield was 656.8 kg of rice per 1,600 m² (humidity 24-28%). The farmers used their own capital for farming and also took out loans. Most of them owned a 2-wheeled walk-behind power tiller. 2) Most farmers grew Pathum Thani 80 (Gor. Khor. 31) rice. They saved their own seed and used a broadcast seeding method, using 30 kg of seeds per 1,600 m². They applied fertilizer 2 times. The first time, 25-30 days after planting, they used 16-20-0 formula for clay soil or 16-8-8 for sandy soil together with 46-0-0 formula at the rate of 25-30 kg per 1,600 m². The second time, when the rice was 50-60 days old (at tiller phase), they used 46-0-0 formula together with organic fertilizer at the rate of 25-30 kg per 1,600 m². 3) The problems that the majority of farmers rated as severe or most severe were problems with factors of production, uneven distribution of government support, natural disasters, and marketing problems. The ways in which farmers addressed these problems were to plow under dead rice stalks with manure, to use green manure, and to use herbal pesticides such as neem plant extract or wood vinegar. Hence, farmers recommended that soil fertility should be managed and using good quality seeds. They should be provided with more opportunities to learn about rice production methods such as the efficient use of chemical fertilizers and other chemicals, basic farm bookkeeping and marketing.

Keywords: Rice production management, Nakhon Sawan Province

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จาก อาจารย์สมมาตร จงวนิช ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.สัจจา บรรจงศิริ และรองศาสตราจารย์ บำเพ็ญ เจียวหวาน อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ผู้สอนที่ให้ความรู้ คำแนะนำ ตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆด้วยความเอาใจใส่ทุกขั้นตอน เพื่อให้การเขียนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ที่สุด ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้ง และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณคณาจารย์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ แขนงวิชาการจัดการการเกษตร มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่านที่ได้กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ และประสบการณ์อันมีค่ายิ่งแก่ศิษย์ และขอขอบพระคุณ เกษตรกรผู้ผลิตข้าวทุกท่านที่อยู่ในตำบลหนองตาอุ อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ ที่เอื้อเฟื้อให้ข้อมูลกระบวนการผลิตข้าว

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่คอยให้กำลังใจ ตลอดจน พี่ๆ เพื่อนๆ และน้อง ๆ ที่กรุณาให้ความช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล และความช่วยเหลือต่างๆ ด้วยดีตลอดมา

คุณประโยชน์จากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบให้กับกลุ่มบุคคลที่กล่าวมาข้างต้น แต่ถ้าหากมีข้อผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยต้องขออภัยและขอน้อมรับแต่เพียงผู้เดียว และยินดีรับฟังคำชี้แนะทุกประการ

วัชรินทร์ นิลรัตน์

พฤษภาคม 2556

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
นิยามศัพท์เฉพาะ	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	5
การจัดการการผลิต	5
การผลิตข้าว	14
บริบทพื้นที่ตำบลหนองตา	29
ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	37
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	37
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	38
การเก็บรวบรวมข้อมูล	38
การวิเคราะห์ข้อมูล	39

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	40
ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร สภาพทั่วไปของพื้นที่ สภาพเศรษฐกิจ	40
ตอนที่ 2 การจัดการในกระบวนการผลิตข้าวของเกษตรกร	46
ตอนที่ 3 ปัญหาอุปสรรคและแนวทางการพัฒนาในกระบวนการผลิตข้าว ของเกษตรกร	62
ตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะอื่นๆ	68
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	71
สรุปการวิจัย	71
อภิปรายผล	78
ข้อเสนอแนะ	81
บรรณานุกรม	84
ภาคผนวก	90
ก แบบสัมภาษณ์	91
ข แบบสัมภาษณ์	109
ประวัติผู้วิจัย	112

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 การใช้ปุ๋ยสำหรับการปลูกข้าวด้วยวิธีต่างๆ.....	22
ตารางที่ 4.1 จำนวนและร้อยละจำแนกตามข้อมูลพื้นฐานของเกษตรกร.....	40
ตารางที่ 4.2 จำนวนและร้อยละจำแนกตามสภาพทั่วไปของพื้นที่และการจัดการเบื้องต้น.....	42
ตารางที่ 4.3 จำนวนและร้อยละจำแนกตามเศรษฐกิจของเกษตรกร.....	44
ตารางที่ 4.4 จำนวนและร้อยละ จำแนกการจัดการในกระบวนการผลิตข้าวของเกษตรกร.....	58
ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยของเกษตรกร จำแนกตามปัญหา อุปสรรค การจัดการในกระบวนการผลิตข้าว.....	62

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนที่แบ่งเขตการปกครอง ระดับอำเภอ จังหวัดนครสวรรค์.....	31
ภาพที่ 4.1 การสัมภาษณ์เกษตรกร.....	46
ภาพที่ 4.2 สภาพพื้นที่นาที่หว่านถั่วเขียว.....	47
ภาพที่ 4.3 สภาพพื้นที่นาที่เผาตอซัง.....	47
ภาพที่ 4.4 ดากเมล็ดพันธุ์ข้าว.....	48
ภาพที่ 4.5 ลักษณะการงอกของเมล็ดพันธุ์.....	49
ภาพที่ 4.6 ไถดะ ไถพรวน.....	49
ภาพที่ 4.7 ไถแปร ย่ำ ทำเทือก รุดเทือก.....	50
ภาพที่ 4.8 ลักษณะการซักร่องระหว่างแปลง.....	51
ภาพที่ 4.9 เมล็ดพันธุ์ข้าววงอก.....	51
ภาพที่ 4.10 เกษตรกรนำเมล็ดพันธุ์ข้าววงอกไปหว่านบนแปลงนา.....	52
ภาพที่ 4.11 ลักษณะเมล็ดพันธุ์ข้าววงอกที่หว่านบนแปลง.....	52
ภาพที่ 4.12 ระดับน้ำระยะกล้า.....	53
ภาพที่ 4.13 เกษตรกรหว่านปุ๋ยครั้งที่ 1.....	53
ภาพที่ 4.14 ลักษณะแปลงนามีวัชพืชปน.....	54
ภาพที่ 4.15 ลักษณะแปลงนา เกิดโรค-แมลง.....	55
ภาพที่ 4.16 เทคโนโลยีกำจัดศัตรูข้าว.....	55
ภาพที่ 4.17 เกษตรกรกำจัดศัตรูข้าว.....	56
ภาพที่ 4.18 แปลงนาที่พร้อมเก็บเกี่ยวผลผลิต.....	56
ภาพที่ 4.19 รถเกี่ยวนวดกำลังเก็บเกี่ยวผลผลิต.....	57